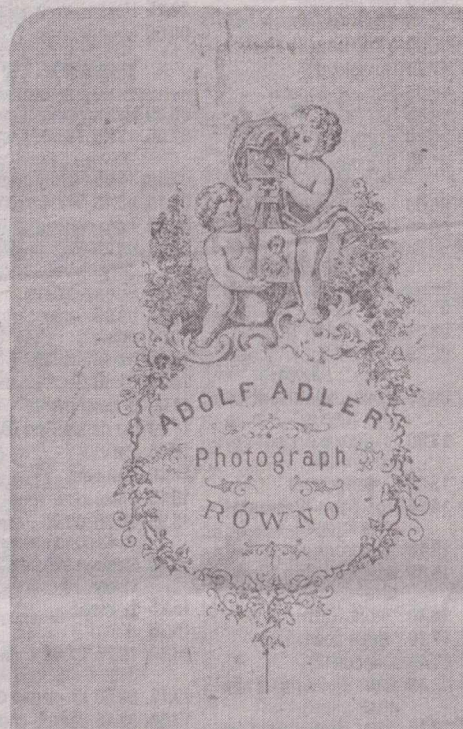
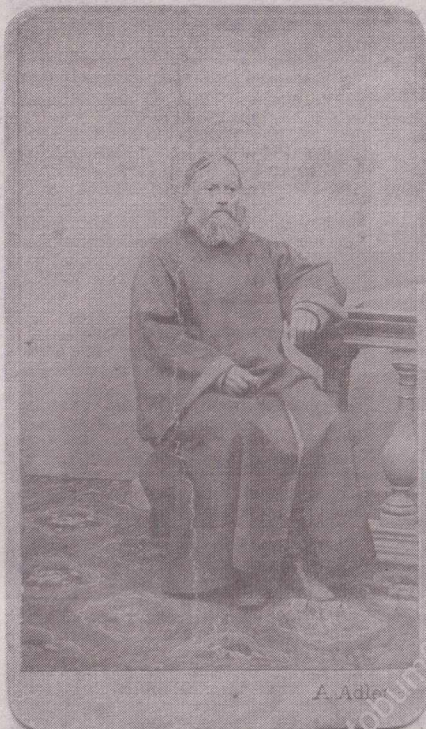

Краєзнавець, реконструктор історії міста Рівне через старі фотографії Василь Гудзій відомий передовсім тим, що працює над відтворенням зовнішнього вигляду старих будівель, які були пізніше зруйновані або знесені. Для читачів тижневика «Льонокомбінат» дослідник розповів про історію старих фотоательє у нашому місті.

ДО ІСТОРІЇ СТАРИХ ФОТОАТЕЛЬЄ У РІВНОМУ

Василь Гудзій розповідає, що історію зацікавився ще у четвертому класі, коли потрапив до краєзнавчого музею. Але так склалося життя, що історія стала не професією, а хобі, яке не полишає пана Василя: він постійно читає, шукає, збирає старі світлини.

— Колекціонуванням фото займався давно, але серйозно дослідженням минувшини Рівного почав займа-

найстаріша фотографія, яку я віднайшов, зроблена в кінці 90-х років XIX століття у фотосалоні «N. Dubravski» генерал-лейтенанта К. П. Прежбяно. Окрім цього, мені вдалося встановити місця розташування багатьох давніх фотоательє, — розповідає дослідник.

Фото в ті часи робилися розкішні, якісні, великого та маленького форматів у картонних палітурках. Також на зворотному боці фотографії розміщувалася інформація про фотоательє та фотографа. Це міг

відвідав онук Шахни Гальперіна — Натан Гальперін, який нині проживає в Ізраїлі.

Загалом фотосалонів у Рівному було дуже багато, про деякі щось відомо, але є ряд таких, про які жодної інформації немає. Наприклад, «ARS», що у районі колишнього кінотеатру «Космос», це фактично було військове фотоательє, бо там в основному фотографувалися військові. Фото «BE-GE» film знаходилося трохи правіше сучасного входу у підземний центр «Злата

йозно досліджувати минуле Рівного почав займатися роки сім тому. Особливо цікавила мене Друга світова війна. Нині займаюся пошуковою роботою у цьому напрямку. Вже маю чимало матеріалу і світлин – книжку можна видати, – говорить Василь Гудзій.

Більшість інформації пан Василь знаходить через всевітню мережу Інтернет. Головне – мати бажання, трохи терпіння і комп'ютер, адже зараз більшість світових архівів оцифровано. Деяку інформацію можна знайти і в місцевих архівах, але лівову частину своїх світлин і матеріалів краєзнавець розшукав в Інтернеті. Це різні тематичні сайти, цифрові архіви, дуже багато польських джерел, які викладають оцифровану інформацію із музеїв, колекцій, альбомів, величезний Національний цифровий архів. Також багато цікавих світлин можна відшукати на сайтах-аукціонах – тут можна зустріти унікальні екземпляри.

Темою фотоательє і фотомайстрів Рівного до Василя Гудзія взагалі майже ніхто не займався. Дослідник створив у Фейсбуці власну сторінку «Фотоательє і фотографи Рівного та Волині». Саме там з'являються результати наполегливих пошуків краєзнавця.

– Коли я почав досліджувати цю тему, то був сильно здивований, скільки фотоательє діяло у межах нашого міста. Ми знаємо декілька найбільш відомих фотоательє, таких як Гальперін, Долінко, та кілька фотографів. А виявилось, що їх набагато більше було, та й то ще не всі, оскільки час від часу в мережі знаходжу нову інформацію. Наприклад, недавно на сайті-аукціоні зустрів фото 1867 року досі не відомого мені рівненсько-го фотоательє «Adolf Adler». Хоча до цього

знав про одну студійну фотографію, розташовану в сучасному входу у підземний центр «Злата Плаза». Фотосалон Бенджаміна Гапана розташовувався за Органним залом.

– Переважно власниками фотоательє були євреї, оскільки у період, про який я говорю, основну масу населення Рівного становили євреї. Про самих фотографів, що працювали у фотосалонах, інформації обмаль. Оце Андрій Климчук в архіві знайшов трохи інформації про фотографа Йозефа Гельмана. Трохи про Гальперіна є, а загалом дуже-дуже бідненько: якщо незначні деталі можна дізнатися з архівів рівненських газет, то їхніх портретів чи фотопортретів взагалі нереально відшукати. Я так думаю, що все було знищено в 1941–1942 роках під час німецької окупації міста. Тому зараз знайти щось дуже важко, хіба можливо десь впливають нащадки, які володіють якимись родинними архівами, – говорить пан Василь.

– У польський період у Рівному функціонувало багато фотосалонів. Серед них були відомі і не дуже. Вкрай мало інформації про один із них – «Van-Dyk». Власник фотосалону Йозеф Гельман фотографією почав займатися з 1930 року. Певний час працював в Бенджаміна Гапана. Пізніше в цьому фотосалоні працював найменший фотограф Бер Новак. Фотосалон «Van-Dyk» часто змінював адресу, він містився по 3-го Травня, 146 та 83, остання адреса перед війною – 3-го Травня, 65. Збереглася світлина, де зафіксований цей фотосалон за адресою: вул. 3-го Травня, 83. Один із найпопулярніших фотосалонів – «Гальперіна». Перша майстерня салону, до революції, знаходилася там, де нині підземний вхід у «Злату Плазу» зі сторони вулиці С. Петлюри. Потім фотоательє Гальперіна Шахні розташовувалося по вул. 3-го Травня, 151. Ця садиба частково збереглася. Свій заклад Шахна розпочав провадити 25-річним юнаком у 1895 році. Фотографом у нього працював Едельштейн Арон, – розповідає Василь Гудзій.

До слова, на днях Рівненський краєзнавчий музей

поставив сучасного входу у підземний центр «Злата Плаза». Фотосалон Бенджаміна Гапана розташовувався за Органним залом.

– Переважно власниками фотоательє були євреї, оскільки у період, про який я говорю, основну масу населення Рівного становили євреї. Про самих фотографів, що працювали у фотосалонах, інформації обмаль. Оце Андрій Климчук в архіві знайшов трохи інформації про фотографа Йозефа Гельмана. Трохи про Гальперіна є, а загалом дуже-дуже бідненько: якщо незначні деталі можна дізнатися з архівів рівненських газет, то їхніх портретів чи фотопортретів взагалі нереально відшукати. Я так думаю, що все було знищено в 1941–1942 роках під час німецької окупації міста. Тому зараз знайти щось дуже важко, хіба можливо десь впливають нащадки, які володіють якимись родинними архівами, – говорить пан Василь.

Також частина архівів була втрачена у 1939-1941 роках – це один із найбільш темних періодів в історії міста, інформації обмаль, все шматками. Що залишилося, то під час німецької окупації і те було втрачено. Оскільки лівову частку населення складали євреї, то під час окупації всіх, хто не виїхав, було розстріляно.

– В основному фото робили у павільйонах ательє, а вже у польський період, крім павільйонних фотознімків стали з'являтися вуличні фотографії. Фотографи стали виходити на вулиці. При чому «Alfa» знімала навіть Волинські торги. Кожен час вимагає свого підходу, тож думаю, що фотографи вийшли на вулиці, щоб заробити, – розмірковує дослідник. – Стосовно вартості фотознімків, то середній клас без проблем міг дозволити собі робити світлини. Адже при Польщі вже деякі містяни мали власні фотоапарати. Коли говорити за часи Російської імперії, то фото собі могли дозволити не то що дуже заможні мешканці, а люди з достатком. Також у той період серед знімків переважали студійні портретні світлини.

Загалом тема фотоательє та фотографів Рівного це дуже мало вивчена, стверджує краєзнавець. Щодня з'являються якісь нові факти, в Інтернеті спливають світлини, зроблені у досі невідомих фотосалонах, які діяли у Рівному. Старі фотографії – це широке поле для дослідження, адже це джерело, яке може заповнити білі плями в історії нашого міста. Над чим Василь Гудзій і працює.

Цієї весни у рамках «Музейного марафону» краєзнавець представив рівнянам виставку світлин «Вигляд вулиці Соборної в районі майдану Незалежності протягом півстоліття», 1918-1968 роки. Можливо, наступного року містяни зможуть побачити, як змінювався район Театральної площі з кінця XIX століття і до 60-х років, поки там не побудували сучасне приміщення драматичного театру.

Надія РОМАНЧУК

